

18.36x24.62	1/2	עמוד 16	עמודים	29/04/2021	77122655-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790					

"קול קרא והלכתי... אך על פרשת דרכים... אבדתי דבר"

(חנה סנש)

מחשבות על עתיד המדינה

משה וינשטוק

אותם שאלה פשוטה: "בשביל מה צריך את מדינת ישראל?", והם עונים: "בשביל שיהודים יהיו בטוחים". ואני ממשיך ושואל: "בשביל מה חשוב שיהודים יהיו בטוחים?" והם עונים: "כדי שיהיו יהודים בעולם". ואז אני שואל: "בשביל מה חשוב שיהיו יהודים בעולם?" - ואז משתררת שתיקה. כי על כך לא מדברים בגן הילדים, ובכך לא עוסקים בבתי הספר, וגם בשיחות ובצבא. מה באמת הסיפור שלנו? מה הסיפור של העם היהודי, שבעבורו כדאי להשקיע בקיום מדינה שלמה? מדוע שלא נהגר כפרטים ונחיה במדינות שכיום הן בטוחות לא פחות ממדינת ישראל ולעתים אף יותר? האם המאמצים הגדולים והקורבנות שהקרבנו היו רק כדי שנוכל לאכול, לשתות ולהוליד ילדים? ואם כן, מדוע לא לעשות זאת בפאלו אלטו או בניו יורק?

הוגי הציונות בדורות הראשונים נתנו דעתם באופן כללי על ייעוד

המדינה שתקום: "באמצעות המדינה שלנו" רשם ברל כצנלסון ביומנו בשנת 1895, "נוכל לחנך את עמנו למשימות שעודן מעבר לאופק שלנו, שהרי א-לוהים לא היה מקיים את עמנו זמן כה רב לולא היה שמור לנו ייעוד אחר בקורות המין האנושי". הרצל כתב ביומנו "קראתי פעם לציונות אידיאל אין סופי, ואני מאמין [...] כי בציונות [...] כלולה לא רק השאיפה לכברת ארץ

ההצלחה של מדינת ישראל מהווה, באופן פרדוקסלי, גם את שורש הטרגדיה והמבוכה של המציאות הישראלית בימינו. נראה שאף אחד לא התכוון ברצינות להצלחה הפנומנלית של הציונות ולהשגת מטרתיה; אף אחד לא חשב על היום שאחרי. חלום שיבת ציון, שליווה אותנו במשך אלפי שנים, לא לווה בתכנון מדויק של אופי המדינה היהודית שתקום, של שיטות

המדיניות שיאפיינו אותה ושל אופי המשטר שלה. החלום להקים מדינה לאומית ככל העמים, שהתגבש בשלהי המאה התשע-עשרה, התמקד בעיקר בחלום מרכזי אחד, מוצק וברור - הקמת ישות מדינית יהודית שתהווה בית לאומי בטוח לעם היהודי, כמובא בהצהרת בלפור.

אבל ה"צרה" היא שהחלום אכן התגשם. מדינת ישראל כיום היא מדינה חזקה, מבחינה ביטחונית ומבחינה כלכלית, ומהווה בית

בטוח באופן יחסי לעם היהודי. אלא שכדרכם של חלומות פנטסטיים שהתגשמו, החולמים ניצבים בפני מציאות מעשית, ואינם יודעים לאן להמשיך. אף אחד לא הכין תוכנית עבודה להמשך.

פעמים רבות, כאשר אני מדבר עם בני ובנות נוער, אני שואל

17.65x24.89	2/2	עמוד 17	עמודים	29/04/2021	77122656-6
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינו - 80790					

אך במציאות הישראלית, הדחוף גובר על החשוב, היומיומי גובר על החשיבה ארוכת הטווח, והפוליטיקה הפנימית והכוחות של הזרמים והשבטים השונים, גוברים על השיקולים הכלליים הרחבים ועל המרכז הדומם שנקרע בין הקטבים. מגמות הפרטה קפיטליסטיות רדיקליות מצד ימין מחלישות את כוחה של המדינה לכונן אתוס לאומי, ומגמות אוניברסליות מצד שמאל, פועלות לכינון אתוס דמוקרטי אוניברסלי שימוסס את ייחודה היהודי של המדינה, את החזון והמורשת שלה. ובתוך, במרכז הגדול שבין הקטבים, שוררת שתיקה מעיקה ביחס להמשך הדרך.

אנו מצויים על פרשת דרכים, עכשיו הזמן לחשוב, לדבר, לשאול: האם באמת יש ייעוד וחזון לעם היהודי מעבר לקיומו הפיזי? האם מדינת ישראל אמורה לממש את הייעוד הזה, או שהיא רק כלי המאפשר מרחב קיום לפרטים הפועלים בתוכו? ואם תשובתנו היא שיש ייעוד לעם היהודי היושב בארצו מעבר לקיום העצמי שלו, כמו שחשבו הרצל, כצנלסון, הרב קוק, בן גוריון וז'בוטינסקי – מהו אותו חזון? מה הם שלבי מימושו? והאם הוא יכול לעורר הזדהות ותחושת שייכות ושליחות בקרב אנשי המרכז היהודי הדומם של מדינת ישראל, בקרב אותו רוב הדואג לכלל, שאינו מתכתש על צורכי המגזר או השבט שלו בלבד. אם דיון זה יתחיל ביום מן הימים, ייתכן, ואף סביר שיוצע כמה חזונות, כמה מטרות, אבל לפחות ייווצר השיח האמיתי והמתבקש על השלב הבא. סוף סוף יהיה על מה לדבר.

לשיח הזה עשויות להיות השלכות מרחיקות לכת בתחומים רבים – הוא ישפיע על צורת הממשל והמשטר, על ההתנהלות הכלכלית והסוציאלית של מדינת ישראל, על היחס והקשר ליהדות התפוצות, על היחס לדתות אחרות ולזרמים החיים בקרבנו, ועוד. ואולם, כל עוד אין דיבור ואין שיח, ההתכתשות ממשיכה במדמנת הביצה. דומני שאם נמשיך כך, יום אחד, כאשר דברים כבר יהיו מורכבים מדי לאנשי הארץ הזאת (במובן הביטחוני, הכלכלי, הדתי והמשילולי), אנו עלולים לחזות כמו עיינינו בזליגת רבים וטובים למחוזות אחרים, ובצדק, כי באין חזון ייפרע עם.

**עכשיו הזמן לחשוב, לדבר, לשאול:
האם באמת יש ייעוד וחזון לעם
היהודי מעבר לקיומו הפיזי? האם
מדינת ישראל אמורה לממש את
הייעוד הזה, או שהיא רק כלי
המאפשר מרחב קיום לפרטים
הפועלים בתוכו? ואם תשובתנו היא
שיש ייעוד לעם היהודי היושב בארצו
מעבר לקיום העצמי שלו, כמו שחשבו
הרצל, כצנלסון, הרב קוק, בן גוריון
וז'בוטינסקי – מהו אותו חזון?**

מובטחת כחוק בשביל עמנו האומלל, אלא גם השאיפה לשלמות מוסרית ורוחנית". הרא"ה קוק אף הרחיק לכת יותר באומרו ש"מדינת ישראל [...] כל חפצה הוא שיהיה ד' אחד ושמו אחד, שזהו באמת האשר היותר עליון". הוא נסמך בדבריו על נבואות אחרית הימים של נביאי ישראל, כגון ישעיהו ב, ב: "וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכּוֹן יְהוָה הַר בֵּית ה' בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא מִגְבְּעוֹת וְנִהְרָו אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם", ימים שבהם מציון תצא תורה לעולם כולו, לא יישא גוי אל גוי חרב ועוד. גם בן גוריון לא חשש לצטט את החזון החברתי של הנביאים: "יש לאל דינו" הוא כתב "לעצב במולדת אומה עברית שתהא דוגמה ומופת לעמים חדשים ועתיקים, עם שחיו [...] יתבססו על תורת הנביאים, תורת הצדק והחסד והשלום. זהו צו מוסרי של מורשתנו ההיסטורית". בר הפלוגתא של בן גוריון, זאב ז'בוטינסקי, דימה את מדינת ישראל למעבדה: "רבים מאתנו מאמינים כי בעתיד תהיה ארץ ישראל דווקא למעבדה, אשר בה תתגלה ותתגשם בדרך מיוחדת משלנו התרופה לגאולת החברה האנושית כולה". אפשר לראות אם כן, כיצד כמעט כל זרמי הצינונות במאה התשע-עשרה והעשרים סברו שאף שהיעד הראשוני של הקמת המדינה הוא מקלט לעם היהודי, עדיין, היא מבשרת את תחילתו של התהליך ולא את סופו.

כל חברה עסקית המעוניינת להצליח במעשיה, קובעת לעצמה יעדים, מטרות לטווח ארוך, ולרוב גם מנסחת חזון המפרט את המטרה הגדולה שממנה נגזרים יעדי הביניים, ועל פיה היא יכולה לבחון את הצלחת פעולותיה. כל חברה חפצת חיים והמשכיות מתכנסת מדי תקופה, בוחנת את יעדיה ואת מידת הגשמתם, מנסחת את יעדי המשך, ובוחנת את חזונה לאור שינויים במציאות. במדינת ישראל שאלת החזון היא שאלה קריטית הרבה מעבר לכל חברה עסקית, גם בגלל הסכנות האורבות לה וגם מכיוון שגבולות העולם פתוחים, ורבים מתוכנו, ודווקא המוכשרים בינינו, יכולים להגר ולבחור להם מקום אחר לגור בו.

ד"ר משה וינשטוק, לשעבר יו"ר המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך, ממובילי מגילת הייעוד המשותף, שנחתמה בבית הנשיא בחנוכה תשפ"א.